

Харьков: Студцентр, 2003. – 232 с. Ил. 79.; табл. - Библиогр.: назв. 76. ISBN 966-7530-29-9.

3. Зозульов, О.В., Писаренко, Н.Л. Ринкове позиціонування: з чого починається створення успішних брендів [Текст] : – К.: Знання-Прес, 2004. – 199 с. - ISBN 966-311-014-7.

4. Котлер, Ф. Маркетинг-менеджмент [Текст] : Ф. Котлер, К. Л. Келлер. – 12-е изд. – СПб. : „Питер”, 2006. – 816 с. – ISBN 978-966-8537-56-1.

5. Офіційний сайт компанії ЗАТ «УВК» [Електронний ресурс]: Історія успіху. Режим доступу: <http://uvk.ua/rus/about/history/>

6. Логістика и склад [Електронний ресурс]: Компания УВК ("Українські Вантажні Кур'єри"). Режим доступу: <http://12b.ua/uvk/120/ua-ru/>

7. Офіційний сайт компанії «Raben» [Электронный ресурс]: Новости. Режим доступа: http://12b.ua/company_news/ua-ru/

Серажим В.І.

к.е.н., доцент НТУУ «КПІ»

Мельникова А.П.

студент ФММ, НТУУ «КПІ»

ДІАГНОСТИКА КРИЗОВИХ СИМПТОМІВ ФІНАНСОВОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглядаються основні кризові симптоми фінансового стану підприємства, методи діагностики цих симптомів в умовах функціонування підприємств. Особлива увага приділяється обґрунтуванню спільних та відмінних рис між різними методами діагностики кризових явищ. Висновки зроблені в роботі дозволяють визначити причини появи кризи у фінансовому стані підприємств, а також майбутні шляхи до оздоровлення останнього.

The article discusses the basic symptoms of crisis financial condition, methods of diagnosing these symptoms in the functioning of enterprises. Particular attention is paid to grounding and common distinctive features between the different methods of diagnosing the crisis. The conclusions made in the work to identify reasons of the crisis in financial position of enterprises as well as to future ways of healing the past.

Ключові слова: фінансова стійкість, банкрутство, кризові симптоми, система експрес-діагностики фінансової кризи, фундаментальна система діагностики фінансової кризи.

Вступ. В сучасних економічних умовах України особливу актуальність має проблема фінансової стійкості підприємств. Серйозні порушення останньої можуть стати причиною їх банкрутства. Тому вкрай важливо заздалегідь виявляти причини та параметри їх кризового розвитку.

Постановка задачі. З метою ідентифікації причин та параметрів розвитку

кризових явищ потрібно не тільки намагатися їх заздалегідь виявляти, але й формувати на підприємстві системи раннього попередження банкрутства.

Оцінка кризових симптомів підприємства та діагностування його фінансової кризи здійснюється задовго до прояву його явних ознак. Така оцінка та прогнозування розвитку кризових симптомів фінансової діяльності являється предметом діагностики фінансової кризи.

Результати дослідження. Діагностика фінансової кризи являє собою систему цільового аналізу, яка направлена на виявлення можливих тенденцій та негативних наслідків кризового розвитку підприємства.

В залежності від цілей та методів здійснення діагностика фінансової кризи підприємства розподіляється на дві основні системи:

- систему експрес-діагностики фінансової кризи;
- систему фундаментальної діагностики фінансової кризи [3].

Експрес-діагностика фінансової кризи характеризує систему регулярної оцінки кризових параметрів фінансового розвитку підприємства, яка здійснюється на базі даних його фінансового обліку за стандартним алгоритмом аналізу.

У процесі аналізу окремих сторін кризового фінансового розвитку підприємства використовуються такі стандартні його методи:

- горизонтальний (трендових) фінансовий аналіз;
- вертикальний (структурний) фінансовий аналіз;
- порівняльний фінансовий аналіз;
- аналіз фінансових коефіцієнтів;
- аналіз фінансових ризиків;
- інтегральний фінансовий аналіз, заснований на “Моделі Дюпона” [2].

Основною метою експрес-діагностики фінансової кризи є раннє виявлення ознак кризового розвитку підприємства та попередня оцінка масштабів кризового його стану.

Експрес-діагностика фінансової кризи здійснюється за наступними основними етапами:

- визначення об’єктів спостереження “кризового поля”, яке реалізує загрозу виникнення фінансової кризи підприємства;
- формування системи індикаторів оцінки загрози фінансової кризи підприємства;
- аналіз окремих сторін кризового фінансового розвитку підприємства, що здійснюється стандартними методами;
- попередня оцінка масштабів кризового фінансового стану підприємства.

Система спостереження “кризового поля” повинна будуватися з урахуванням ступеню генерування загрози банкрутства шляхом виділення найбільш істотних об’єктів за цим критерієм. З цієї позиції система спостереження “кризового поля” підприємства може бути представлена наступними основними параметрами:

- чистий грошовий потік підприємства;
- ринкова вартість підприємства;

- структура капіталу підприємства;
- рівень концентрації фінансових операцій в зонах підвищеного ризику;
- склад поточних витрат підприємства;
- склад активів підприємства;
- склад фінансових зобов'язань підприємства за негайністю погашення

[1].

Система індикаторів оцінки загрози виникнення фінансової кризи підприємства формується за кожним об'єктом спостереження “кризового поля”. У процесі формування всі показники-індикатори підрозділяються на об'ємні (що виражені абсолютною сумою) та структурні (що виражені відносними показниками). Найважливішими з цих індикаторів оцінки загроз виникнення фінансової кризи є:

- для чистого грошового потоку підприємства
 - об'ємні
 - сума чистого грошового потоку по підприємству в цілому;
 - сума чистого грошового потоку по операційній діяльності підприємства;
 - структурні
 - коефіцієнт достатності чистого грошового потоку;
 - коефіцієнт ліквідності грошового потоку;
 - коефіцієнт ефективності грошового потоку;
 - коефіцієнт реінвестування чистого грошового потоку;
- для ринкової вартості підприємства
 - об'ємні
 - сума чистих активів підприємства за ринковою вартістю;
 - структурні
 - ринкова вартість підприємства;
 - вартість підприємства за коефіцієнтом капіталізації прибутку;
- для структури капіталу підприємства
 - об'ємні
 - сума власного капіталу підприємства;
 - сума позикового капіталу підприємства;
 - структурні
 - коефіцієнт автономії;
 - коефіцієнт фінансування;
 - коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності;
- для складу фінансових зобов'язань підприємства за негайністю погашення
 - об'ємні
 - сума довгострокових фінансових зобов'язань;
 - сума короткострокових фінансових зобов'язань;
 - сума фінансового кредиту;
 - сума товарного кредиту;

- сума поточних зобов'язань за розрахунками;
- структурні
 - коефіцієнт співвідношення довгострокових та короткострокових фінансових зобов'язань;
 - коефіцієнт співвідношення залученого фінансового та товарного кредиту;
 - коефіцієнт невідкладних фінансових зобов'язань в загальній їх сумі;
 - період обертання кредиторської заборгованості;
- для складу активів підприємства
 - об'ємні
 - сума позаоборотних активів;
 - сума оборотних активів;
 - сума поточної дебіторської заборгованості (в т.ч. простроченої);
 - сума грошових активів;
 - структурні
 - коефіцієнт маневреності активів;
 - коефіцієнт забезпеченості високоліквідними активами;
 - коефіцієнт забезпеченості готовими засобами платежу;
 - коефіцієнт абсолютної платоспроможності;
 - коефіцієнт поточної платоспроможності;
 - коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості;
 - період обертання дебіторської заборгованості;
 - тривалість операційного циклу;
- для складу поточних витрат підприємства
 - об'ємні
 - загальна сума поточних витрат;
 - сума постійних поточних витрат;
 - структурні
 - рівень поточних витрат до об'єм реалізації продукції;
 - рівень змінних поточних витрат;
 - коефіцієнт операційного левериджу;
- для рівня концентрації фінансових операцій в зоні підвищеного ризику
 - об'ємні (відсутні)
 - структурні
 - коефіцієнт критичного ризику;
 - коефіцієнт катастрофічного ризику [4].

Попередня оцінка масштабів кризового фінансового стану підприємства проводиться на основі аналізу окремих сторін кризового розвитку підприємства за ряд попередніх етапів. Практика фінансового менеджменту використовує при оцінці масштабів кризового фінансового стану підприємства три принципових характеристики: легка фінансова криза, глибока фінансова криза

та катастрофічна фінансова криза. За необхідністю кожна з цих характеристик може отримати більш поглиблену диференціацію.

Система експрес-діагностики забезпечує раннє знаходження ознак кризового розвитку підприємства та дозволяє прийняти оперативні заходи по їх нейтралізації. Її попереджувальний ефект найбільш відчутний на стадії легкої фінансової кризи підприємства. При інших масштабах кризового фінансового стану вона обов'язково повинна доповнюватися системою фундаментальної діагностики.

Фундаментальна діагностика фінансової кризи характеризує систему оцінки параметрів кризового фінансового розвитку підприємства, що здійснюється на основі методів факторного аналізу та прогнозування [1].

Основними цілями фундаментальної діагностики фінансової кризи є:

- поглиблення результатів оцінки кризових параметрів фінансового розвитку підприємства, що були отримані в процесі експрес-діагностики;
- підтвердження отриманої попередньої оцінки масштабів кризового фінансового стану підприємства;
- прогнозування розвитку окремих факторів, що генерують загрозу фінансової кризи підприємства, та їх негативних наслідків;
- оцінка та прогнозування здібності підприємства до нейтралізації фінансової кризи за рахунок внутрішнього фінансового потенціалу [5].

Фундаментальна діагностика фінансової кризи здійснюється за наступними етапами:

1. систематизація основних факторів, що обумовлюють кризовий фінансовий розвиток підприємства. Факторний аналіз та прогнозування складають основу фундаментальної діагностики фінансової кризи, тому систематизації окремих факторів, що намічені до дослідження, повинно бути приділено першорядну увагу.

В процесі вивчення та оцінки ці фактори підрозділяються на основні дві групи: ті, що не залежать від діяльності підприємства (зовнішні або екзогенні) та ті, що залежать від діяльності (внутрішні або ендегенні фактори).

Зовнішні фактори кризового фінансового розвитку в свою чергу підрозділяються при аналізі на ще три підгрупи:

- соціально-економічні фактори загального розвитку країни;
- ринкові фактори;
- інші зовнішні фактори.

Внутрішні ж фактори кризового фінансового розвитку підрозділяються також на три підгрупи в залежності від особливостей формування грошових потоків підприємства:

- фактори, пов'язані з операційною діяльністю;
- фактори, пов'язані з інвестиційною діяльністю;
- фактори, пов'язані з фінансовою діяльністю.

2. проведення комплексного фундаментального аналізу з використанням спеціальних методів оцінки впливу окремих факторів на кризовий фінансовий розвиток підприємства. Основу такого аналізу складає виявлення ступеня

негативного впливу окремих факторів на різні аспекти фінансового розвитку підприємства. В процесі здійснення такого фундаментально аналізу використовуються наступні основні методи:

- повний комплексний аналіз фінансових коефіцієнтів;
- кореляційний аналіз;
- СВОТ-аналіз;
- аналітична “Модель Альтмана” [2].

3. прогнозування розвитку кризового фінансового стану підприємства під негативним впливом окремих факторів. Такий прогноз здійснюється на основі розробки спеціальних багатфакторних регресійних моделей, використання в цих цілях аналітичного апарату СВОТ-аналізу та інших методів, що були докладно розглянуті раніше при викладенні принципів фундаментального аналізу. В процесі прогнозування враховуються фактори, що надають найбільш суттєвий негативний вплив на фінансовий розвиток та що генерують найбільшу загрозу фінансової кризи в наступному періоді.

4. прогнозування спроможності підприємства до нейтралізації фінансової кризи за рахунок внутрішнього фінансового потенціалу. Під час такого прогнозування визначається наскільки швидко і в якому обсязі підприємство спроможне:

- забезпечити ріст чистого грошового потоку;
- знизити загальну суму фінансових зобов'язань;
- реструктуризувати фінансові зобов'язання шляхом переведу їх з короткострокових форм в довгострокові;
- знизити рівень поточних витрат та коефіцієнт операційного левериджу;
- знизити рівень фінансових ризиків в своїй діяльності;
- позитивно змінити інші фінансові показники не дивлячись на негативний вплив окремих факторів.

5. остаточне визначення масштабів кризового фінансового стану підприємства. Ідентифікація масштабів кризового фінансового стану повинна включати аналітичні та прогнозні результати фундаментальної діагностики банкрутства та визначати можливі напрями відновлення фінансової рівноваги підприємства [1].

Висновки. Фундаментальна діагностика фінансової кризи дозволяє отримати найбільш точний огляд (результат) кризового фінансового стану підприємства та конкретизувати форми й методи майбутнього його фінансового оздоровлення.

Діагностика банкрутства підприємства або його кризового фінансового стану обов'язково повинна будуватися на обох зазначених підходах, оскільки тільки таким чином стає можливим отримати найбільш чітку та повну картину для подальшого аналізу фінансового стану підприємства та виведення його з кризи.

Причини, що викликають кризові явища на підприємстві, можна поділити на дві комплексні групи – зовнішні та внутрішні.

До зовнішніх причин фінансової кризи підприємства можна віднести:

- економічні, що проявляються у зниженні загального рівня доходів у країні, дестабілізації національної валюти, дефіциті державного бюджету, інфляційних явищах тощо;
- політичні, що призводять до зниження рівня політичної стабільності в країні;
- соціально-культурні, які спричиняють зміну споживчих переваг, скорочення попиту на товари, зміну вимог до їх якісних параметрів;
- правові, що обумовлюють зміну економічної поведінки суб'єктів та їх взаємовідносин.

Серед внутрішніх причин виникнення кризи підприємства можна виділити наступні:

- виробничо-технічні, які призводять до підвищеного зносу виробничо-технічного потенціалу, неоптимального витрачання капіталу, негнучкості технології та інше;
- організаційно-управлінські, що формують нераціональну структуру управління, призводять до невідповідності управлінського персоналу поставленим завданням, низької якості інформаційних зв'язків;
- комерційні, через які маркетинг стає неефективним, управління збутом невдалим, цінова політика неправильною;
- фінансові, що спричиняють низький рівень фінансового планування, неоптимальність джерел фінансового забезпечення, нераціональність структури фінансових активів і капіталу.

Перелік посилань

1. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. – 2-е издание, перераб. и доп. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 656 с.
2. Євдокимов Ф.І. Діагностика банкрутства підприємства / Ф.І. Євдокимов, Н.А. Кульбака // ДонНТУ: – Донецьк, 2003-2009.
3. Бондарь Т.Е. Диагностика экономической несостоятельности предприятия в системе финансового менеджмента / Т.Е. Бондарь, С.С. Самсонова // Вестн. Белорусского гос. эконом. ун-та. – 2006. – № 2. – С. 65-70.
4. Масалитина Н.Н. Диагностика кризисных ситуаций предприятия // Белорус. экон. журн. – 2006. – № 2. – С. 76-86.
5. Овчинникова Т.І. Методи фінансово-економічної діагностики банкрутства підприємств / Т.І. Овчинникова, А.І. Пахомов, І.Н. Булгакова // Фінансовий менеджмент. – 2005. – № 5. – С. 42-54.

Сердюк Б.М.

к.т.н., доцент НТУУ «КПІ»

Бочарова Г.

студент, НТУУ «КПІ»

АНАЛІЗ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОЛІПШЕННЯ